

SZÉPIRODALMI FIGYELŐ-DÍJ 2010

A Szépirodalmi Figyelő szerkesztősége 2004-ben díjat alapított, amelyet 2005-ben adott ki először.

A kuratórium tagjai:

Szentmártoni János, a Magyar Írószövetség elnöke

Kollár Árpád, a Fialat Írók Szövetsége elnöke

Szilágyi Márton irodalomtörténész, az ELTE BTK docense

Pápay György, a Szépirodalmi Figyelő főszerkesztője

A kuratórium idén munkásságáért *Papp Tibornak* (*Egy utolsó villamosjegy* című versét lásd Nagyítás 2010. augusztus 25.; SZIF 2010/5.), valamint *Falvai Mátyásnak* (*Jáger Márta menyegzője* című novelláját lásd Pannon Tükör 2010/2.; SZIF 2010/3.) Pető Hunor képzőművész bronzplakettjét adományozta.

A díjakat 2011. november 22-én a Hadik Kávéházban adták át.

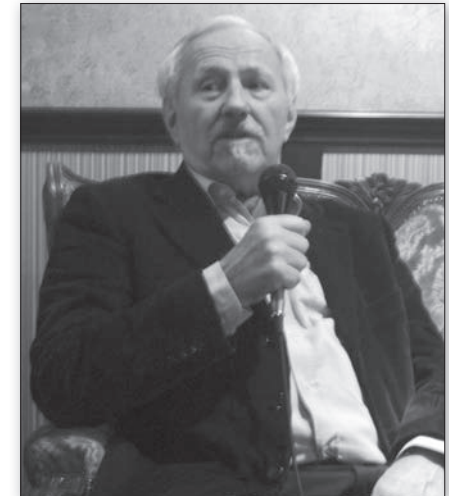
Papp Tibor

Nem jók a „neók”, biztos, hogy sokkal jobbak a mások! Vagyis az „újak”, az „újavantgárdok”. De nem kell még a jelző vagy az előtag sem, egyszerűen inkább csak „avantgárdok”, az avantgárd mai művelői, érvényesítői. Habár azért Kassák Lajos – a 20. század elejének aktuális jelenében – „újművészek” nevezte a(z) akkori magafaját. Igen, legalábbis újművészek, ha nem is éppen *Neo-* vagy *Neukünstler*nek. Noha látott világot. Poroszkált Németország porában. Akárcsak Papp Tibor Franciaországban, Párizsban.

Jut eszembe, egyik emblemikus mai magafajtája Kassáknak éppen Papp Tibor. Akivel 2009 elején a Magyar Írószövetség székházában tartott konferencián lezajlott kisebb „szóváltásom”, polémiam eme bizonyos „neóság” körül nemcsak emlékezetes számomra, hanem pár dologra figyelmeztet is.

És remélhetőleg nem csak engem, még ha jómagam Kulcsár Szabó Ernő irodalomtörténetének célvív haladását a posztmodern felé és ennek a haladásnak az „aktuális avantgárdon” keresztül (emlékezünk e kifejezésével Bohár Andrásra!) vezető útját továbbra is, még mindig és várhatóan *az időm végezetéig* érvényesnek tartom is...

A leginkább arra indíthat pedig Papp Tibor emlékezetes figyelmeztetése, hogy ne használjuk már azt a „neo-” előtagot! Hogy a személyes szabadságot aki szereti, az ne annyira csak politikai vetületben hangolódjon rá erre az (eliminálás révén bizonyosan „anti-hitleri”, „anti-sztálini”) gesztusra, beállítódásra, hanem a művészeti alkotómunkájában is! Hogy azután a kettő többnyire összekapcsolódik? Hogy a társadalmi-politikai korrektség meg a szellemi-alkotói ön-

Papp Tibor
Fotó: Kaposi Dorka

törvényűség, határtágítás nem lehet meg egymás nélkül? Alapfeltételként minden diktátumot, bármilyen fasizmust elkerülve, eliminálva, ellehetetlenítve, elegánsan és határozottan kikerülve? Nos, ilyesminek is a foglalatja Papp Tibor egykori konferencia-diszkusziója, azaz hozzászólása az én talán túlságosan is pedáns, szorgalmatos filológiai dolgozatomhoz, előadásomhoz.

Igen, Papp Tiboré, akit nem kell éppen bemutatni, mégis mutassuk be! (Tanulják meg a gimnazisták, a raszta-frizurás *bachelor*-krampuszok is, a mindig újak, akik nélkül mi is hamarabb múlt lennénk, mint amennyi idő múlva velük együtt leszünk azzá.) Író, költő, műfordító, tipográfus. 1957–61 között a Sorbonne-on folytatott tanulmányokat, míg ellenben 1954–57 között lemezlakatos Egerben, Miskolcon, Csongrádon, Debrecenben és Budapesten. Közül, 1957 elején rövidke hussanás: elhagyja Magyarországot.

Elhagyni Magyarországot... Visszajönni Magyarországra... Mindkét irányú mozgás médiuma a Magyar Műhely folyóirat. Külön történet, illetve együttes, hármas: Bujdosó Alpárral és Nagy Pállal közös. Az 1990-es hazatérés után pedig még másokkal is. De nem az olyan intézményes közegek és eszközök az igazán lényegesek, mint a Magyar Műhely melletti, 1972–77 közötti, a d'atelier című francia lapnál és kiadóban végzett alapító szerkesztői munka vagy éppen – 1985-től máig, töretlenül – a Polyphonix elnevezésű nemzetközi költői fesztivál alelnöksége. Sokkal inkább a világ első számítógépen működő irodalmi folyóiratának megalapítása 1989-ben. Az igencsak emlékezetes *Disztichon Alfa* című kötet és floppy, ez az „automatikus versgenerátor” 1993-ból. Az, hogy szinte pályája kezdetétől fogva költői performanszokat, képverseket is készít a szerző verbális-írásos szövegei mellett.

Mégpedig milyen tudatosakat, „okosakat”! Az aktuális avantgárd alkotójának ugyanis feltétlen sajátossága a mindenkori technikai vívmányok úttörő, kísérletező jellegű használata mellett az átgondoltság, a racionális használat és a tradícióra való hangolódás, a ráhangolódó elszakadás mű-ugrásainak végrehajtása. Erről és még vitathatatlan, szerényen alkalmazva is fölényes mesterségbeli tudásról tanúskodik Papp Tibornak egyebek mellett az a műve, amely eredetileg az azóta megszűnt Nagyításban jelent meg 2010. augusztus 25-én, *Egy utolsó villamosjegy* címen, majd a Szépirodalmi Figyelő közölte *után* 2010/5. számában.

Lám, a kommersz-kommunikatív generálmodernség szárnyaszegett kísérletének bizonyult orgánum nem létezik immár, de a mindig szellemi mozgékonyágban, átmenetiségekben, átmenetekben dinamikusan leledző kísérletezőművészet (avantgárd) egyik dokumentuma él és hat továbbra is, és kiérdemli a kiegyensúlyozó literátus területátfogás figyelmét, illetve annak elismerő lecsapódását: ezt a díjat most. Sorközi mezosztikonjai – néha pedig hagyományos, soreljeien megbízható akrosztikonjai – a versnek azt mondják: *Sic transit gloria mundi*. Aligha csupán posztmodern szójáték, amennyiben hozzáteszük: *Sic itur ad astra*.

ZSÁVOLYA ZOLTÁN

Falvai Mátyás

A Szépirodalmi Figyelő-díj odaítélésekor azon az egyértelmű szemponton túl, hogy a döntnökök az előző évfolyamban szemlézett művek alapján választanak ki két szerzőt, létezik egy rejtett, lappangó szempont is. Ez pedig nem más, mint hogy az adott szerzők mit képviselnek, és mit jelentenek a kortárs magyar irodalomnak. Ez a szempont nem szikár számításokon alapszik, mint ahogyan folyóiratunk Szemle rovatának összeállítása sokszor az ideális arány megtalálását kitűzve számolgatja és könyveli a jelentősebb publikációkat. Ez a szempont ítélet, a folyóirat ítélete szerzők teljesítményéről és jelentőségéről.

Falvai Mátyásra is azért esett a kuratórium választása, mert a 2010-es évfolyamba beavogatott művén, a *Jáger Mártyi menyegzőjén* túl eddigi szépírói teljesítménye több és koncentráltabb figyelmet érdemel mind az olvasók, mind a kritika részéről. Falvai fiatal szerző, nem áll mögötte fordulat és gazdag életmű, viszont a már megtalált, egyedi hangjában és szövegeinek sajátos tónusában benne rejlenek a még el nem készült művek, a még el nem mondott történetek is. Aki olvasott már tőle valamit, az joggal lehet ugyanis kíváncsi arra, hogy mit és hogyan fog megírni harminc, negyven, ötven vagy nyolcvan éves korában. Ezt teszik a jó mesélők a hallgatóikkal: előre kiéhezetik őket.

Falvai Máttyás második kötetéről, a *Gépinákról* az irodalminak aligha nevezhető Pesti Est című lap szerzője azt állította, hogy „Mikszáth Kálmán *A jó palócok – Tót atyafiak* című novellásköteteinek utóda”. Ennél súlyosabb dicséretet még egy irodalmi folyóiratban sem lehet megfogalmazni, pedig a jelenkor túlzásoktól sem mentes kritikai élete igazán nem bányik szűkkeblűen a szuperlatívuszokkal. Egy ilyen ítéletnek azonban – mint ahogyan egy díjnak is – súlya van, mert arra figyelmezteti az alkotót, hogy jó úton jár, és ezt az olvasói is tudják.

Falvai Máttyás
Fotó: Kaposi Dorka

Az irodalmon túli orgánium ítéletének van még egy irodalmon inneni jelentősége, hiszen amellet, hogy egy történetmondó felbukkasáról tudósít, egyben tökéletesen összegzi azt, amit a kritikai visszhang csak nehézkesen, darabosan tudott eddig visszaadni. Falvai Máttyás szövegeiből rendszerint egy olyan lezser beszélő szól hozzánk, akit már megedzettek az élet esetlegességei és a mindennapok abszurditásai, de mégis humorral tudja szemléli a világot. Ezzel írásaiban a magyar irodalom legszebb hagyományait folytatva fest le a kívülálló számára rideg és élhetetlen közegeket is, mint az életrajzi vonatkozásoktól sem mentes Tatabánya-környéki, képzeletbeli Bánándot. Más szövegeiben is megtartva ezt a modulációt, olykor a *film noir* hangulatteremtéséhez hasonló eszközök használatától sem ózdkodva mutatja meg sokszínű, ám mindig a földön álló valóságérzékelését.

A „lélekrohasztó egyhangúság” elől csak a hülyeség ad menedéket – ahogy arra Falvai utal *Perpetuum mobile* című elbeszélésében a bánándi erőmű munkásainak ökörködését magyarázandó. Érdekes módon ez a szentencia az, amely Falvai írásművészetének is a legátfogóbb magyarázatát képes adni, és amely megállapítás révén méltán idé-

ződik fel bennünk a Sziszüphosz mítoszáról érkező Camus néhány törekvése vagy a Švejket kommandírozó Jaroslav Hašek életmentő könnyedsége. Falvai Máttyást prózaírói kvalitásai a sok szempontból öncélúvá váló kortárs magyar novellisztikában olyan hiányterületekre való alászállásra hatalmazzák fel, amelyekhez eddig senkinek sem volt megfelelő védőruhája: a könnyed komolyság.

Mindezek alapján nem túlzás azt állítani, hogy a Szépirodalmi Figyelő e díjjal nemcsak Falvai Máttyás eddigi, eredeti és erőteljes szépírói munkáját ismeri el, hanem útravalót is kíván adni az írónak egyre jelentősebbé váló karrierje továbbépítéséhez.

ZSOLNAI GYÖRGY